УДК 746/7.091.8

ID ORCID 0000-0002-4074-7454

DOI: <https://doi.org/10.33838/naoma.27.2018.125-132>

Ольга Луковська

кандидат мистецтвознавства, доцент

olhalukovska@yahoo.com

ХУДОЖНИЙ ТЕКСТИЛЬ УКРАЇНИ: МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню міжнародної співпраці у художньому текстилі України в кінці ХХ – на початку ХХІ століття. Проаналізовано декілька визначних міжнародних текстильних проєктів в Україні та Польщі, в яких брала участь чисельна група українських авторів-текстильників. Доведено, що інтеграція вітчизняного художнього текстилю у європейський простір сьогодні набирає особливого значення, оскільки професійний арттекстиль України вивчається у контексті загальноєвропейських мистецьких тенденцій. Стверджено, що тема міжнародної співпраці в ділянці арттекстилю може бути предметом окремого мистецтвознавчого дослідження.

Ключові слова: арттекстиль, виставка, художник, тенденції, інтеграція.

ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ТЕКСТИЛЬ УКРАИНЫ: МЕЖДУНАРОДНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО

Ольга Луковская

Аннотация. Статья посвящена исследованию международного сотрудничества в художественном текстиле Украины в конце ХХ – начале ХХІ века. Проанализированы несколько выдающихся международных текстильных проектов в Украине и Польше, в которых участвовала многочисленная группа украинских авторов-текстильщиков. Доказано, что интеграция художественного текстиля Украины в европейское пространство сегодня приобретает особое значение, поскольку профессиональный арттекстиль Украины изучается в контексте общеевропейских художественных тенденций. Утверждается, что тема международного сотрудничества в области арттекстиля может быть предметом отдельного искусствоведческого исследования.

Ключевые слова: арттекстиль, выставка, художник, тенденции, интеграция.

UKRAINIAN TEXTILE ART: INTERNATIONAL COOPERATION

Olga Lukovska

Abstract. The article analyzes the aspects of international cooperation in Ukrainian textile art at the end of the ХХ – the beginning of the ХХІ century.

It is observed that artists have the opportunity to travel to Europe and participate in a variety of art exhibitions, conferences, festivals, symposiums and more. Such cooperation significantly enlives artistic movements and activates creative searches and also motivates experimentation.

It is proved that the integration of Ukrainian textile art into European space begins to be of particular importance.

Several prominent international textile projects in Ukraine and Poland where a large group of Ukrainian authors of textiles participated were analyzed.

It is analyzed that among other international textile projects in Ukraine, where professional art textile is presented, important are The Biennial Art Textile «Scythia» in Kherson, The International Youth Symposium «Arche-Thread-Novo» in Lviv. It is also a collective exhibitions where the textile works are regularly represented – «Autumn Salon», «Impressions of September», «Lviv's Winter», «Textile Inspiration» in The Lviv Palace of Arts.

Among the prestigious international events that are traditionally held abroad, in particular in Poland, is The Textile Arts Festival in Kovary, The International Biennial of Flax Fine Cloth «From krosno to Krosno» and many others.

It is noted that the positive feature of projects is an attempt to attract the geography of international participants and to make a rich cultural program. The work presentation of the Ukrainian and foreign participants not only shows a wide range of creativity, but also contributes to the enrichment of national traditions.

An analysis of artistic events in Ukraine and Poland demonstrates the importance of international projects. It is proved that the integration of domestic artistic textiles into European space today is very important. It is argued that the article may become a material for further study of the Ukrainian art textile tendencies and creation of artists working in this field.

Key words: art textile, exhibition, artist, tendency, integration.

Постановка проблеми. Український художній текстиль кінця XX – початку XXI ст. займає вагоме місце у художній культурі України, а тому заслуговує особливої уваги. Інтерес до вивчення цього виду мистецтва є помітною тенденцією сучасної мистецтвознавчої науки.

У зазначений період вітчизняний арттекстиль зазнав певних художньо-стилістичних змін і ця обставина змушує уважніше придивитися до їх характеру. Особливого значення набуває інтеграція арттекстилю України в європейський простір, а його аналіз проводиться у контексті європейських мистецьких тенденцій.

Сьогодні художники мають змогу їздити по Європі, а також брати участь у різноманітних міжнародних художніх виставках, конференціях, пленерах, симпозіумах в Україні. Необхідність дослідження характерних рис міжнародних спеціалізованих текстильних заходів, в яких беруть участь українські митці-текстильники, визначає актуальність нашої статті.

Мета статті – дослідити художній текстиль України у контексті міжнародної мистецької співпраці, проаналізувати особливості виставкових проєктів.

Зв'язок з науковими та практичними завданнями. Тема статті пов'язана зі сучасним розвитком мистецтвознавства, позначеним новим розумінням широкого кола явищ і проблем в царині мистецького теоретичного підґрунтя. Стаття написана від-

повідно до планів науково-практичних досліджень Львівського Палацу мистецтв.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

При написанні роботи виникла необхідність комплексного аналізу численних теоретичних праць українських, радянських, а також закордонних дослідників, у яких розкривається інформація про певні процеси мистецтва текстилю України кінця XX – початку XXI ст.

Важливим було опрацювання колективних монографій вітчизняних авторів з історії декоративного мистецтва України, а також наукових праць закордонних дослідників (Б. Філіпса, К. Расселла, А. Річардса), які торкалися питань історії європейського текстилю.

До уваги брались також наукові розвідки у періодичних українських та закордонних фахових виданнях, у яких знаходимо інформацію щодо виставкової та творчої діяльності українських художників. Це, зокрема, статті Т. Кари-Васильєвої, З. Чегусової, І. Гумль, Й. Овідської та багатьох інших мистецтвознавців. Певну інформацію було почерпнуто також з каталогів виставок, рецензій, інтернет-видань.

Зазначення невирішених раніше частин загальної проблеми. Констатуємо наукову цінність наукових розвідок, варто зазначити, що художній текстиль України саме у контексті міжнародної співпраці вивчений недостатньо та фрагментарно.

Новизна наукового дослідження полягає у розгляді міжнародних мистецьких проєктів з арт-текстилю, які відбувалися в Україні та за кордоном. Вперше досліджується низка знакових проєктів, імен, творів, що репрезентують український художній текстиль на сучасному етапі.

Загальнонаукове значення авторських розробок. Комунікативна роль та інтеграція українського художнього текстилю у європейський простір, досліджена в статті, дає підстави стверджувати про важливість міжнародної співпраці в ділянці професійного текстилю, необхідності подальшого її аналізу, що допоможе у вивченні історії вітчизняного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Кінець XX – початок XXI ст. орієнтований на глобальну переоцінку цінностей в Україні, в тому числі мистецьких. Така ситуація вимагає особливої уваги щодо вивчення тенденцій розвитку декоративного мистецтва, невіддільною складовою якого є український художній текстиль.

Творці сучасного професійного арттекстилю мають можливість репрезентації свого доробку на міжнародних виставках та симпозіумах, крім цього закордонні художники досить часто беруть участь в українських мистецьких проєктах. Така співпраця суттєво поживає мистецькі рухи та активізує творчі пошуки, спонукає до експериментування.

Серед міжнародних текстильних проєктів, які відбуваються в Україні, важливе значення має бієнале «Скіфія» у Херсоні, яка утверджує новачі текстильного мистецтва. Започаткована у 1996 р., бієнале випробовувала різні концепції, перш ніж надала пріоритет текстильним новаціям. Згодом виставка отримала формат симпозіуму. До позитивних рис «Скіфії» варто зарахувати намагання залучити географію міжнародних учасників та зробити насичену культурну програму заходу (Печенюк).

Бієнале, як правило, завжди складається з двох частин: презентація творчого доробку митців та різноманітні освітні заходи – конференції, відео- та фотопокази, виступи відомих мистецтвознавців, кураторів, художників, викладачів; дискусії, майстер-класи тощо. Від 1996 р. у симпозіумах взяли участь представники з-понад 40 країн світу. Презентація доробку українських і закордонних учас-

ників не лише показує широкий діапазон творчості, а й сприяє збагаченню національних традицій.

Що стосується українських авторів, то спостерігаємо досить широкий діапазон авторського творення: від креативного трактування народної орнаментальної творчості, трансформації українських звичаїв та обрядовості до новітніх колористичних абстракцій, де засобами площинно-лінійної організації композиції твориться певний емоційний настрій тощо.

Організатори заходу залучають до співпраці різноманітні іноземні фонди та організації, зокрема: Європейську текстильну мережу (ETN), Європейський культурний фонд (ECF), Швейцарський мистецький фонд ProHelvetia. Це дає можливість проводити бієнале на європейському рівні, вирізняти та нагороджувати учасників різноманітними відзнаками, а також надрукувати каталог «Скіфія. Міжнародна виставка текстилю».

Ще одним творчим текстильним проєктом, який демонструє молоді міжнародні зв'язки та спрямований на популяризацію арттекстилю, став міжнародний молодіжний симпозіум Архе-Нитка-Ново, який відбувся у Львові в 2006 р. Учасниками заходу стала творча молодь з України, Польщі та Литви. Робота та спілкування молоді під час симпозіуму та підсумкова виставка підтвердила важливість мистецької комунікації та продемонструвала різноманіття сучасних форм і засобів творчого вираження, якими вільно послуговується сучасна молодь для втілення креативних ідей.

Серед інших міжнародних проєктів в Україні, на яких презентується художній текстиль, можемо назвати також Осінні Салони, які щорічно відбуваються у Львівському Палаці мистецтв та показують творчі здобутки професійних митців як західного регіону, так і усіх областей України. Серед інших на Салонах регулярно презентують свої роботи художники, такі як З. Шульга, Т. Ядчук-Богомазова, С. Бутковська, О. Луковська, О. Борисенко, Р. Фур, Г. Вихованська, Т. Витягловська, Л. Богайчук, А. Голодецька, О. Цимбалюк та інші.

Львівський Палац мистецтв завжди підтримує експериментальні ініціативи, в тому числі в ділянці арттекстилю. Саме тут започатковано періодичні невеликі художні проєкти «Вересневі імпресії» (2015), «Львівська Зима» (2017), «Текстильні ін-

спірації» (2018), де серед інших видів мистецтва твори художнього текстилю виступають повноправними, а часом домінуючими експонатами поряд з малярськими та графічними творами. Варто зазначити, що присутність на художніх виставках текстильних творів через їх тактильні властивості значно збагачують експозиції та приваблюють глядачів (Вересневі).

У контексті статті важливо проаналізувати також декілька спеціалізованих виставкових проєктів у Європі, які засвідчують, що міжнародна співпраця у галузі виставкової діяльності є безумовним прикладом розвитку креативного мислення.

Варто зазначити, що отримання Україною незалежності відкрило для вітчизняних митців нові можливості набуття творчого досвіду та знань за кордоном. До цього часу поїздки на міжнародні виставки в Європу траплялися надзвичайно рідко, а для більшості митців були практично неможливими. У радянський період доступними виїздами були лише творчі симпозіуми в Прибалтиці, які зіграли велику роль у формуванні експериментального текстилю України.

Професійні майстри старшого покоління, такі як О. Риботицька, С. Бурак, Л. Жоголь, Н. Борисенко, О. Парута-Вітрук, З. Шульга, М. Шеремета та багато інших були активними учасниками прибалтійських симпозіумів. Власне, після цих подорожей їх творчість насичувалася новачіями трендами, а енергія і творчий імпульс поїздок додавали натхнення.

Творчість українських авторів завжди органічно вписувалася у пошуки нових пластичних ідей передовими майстрами світового текстильного мистецтва ХХ–ХХІ ст. На мову українського текстильного мистецтва впливали як традиції та національні художні джерела, так і нові течії західноєвропейського мистецтва.

Сьогодні найбільш популярною країною, куди охоче їдуть українські митці демонструвати свої досягнення, є Польща. Це спричинено і близьким сусідством країни, і подібною ментальністю та мовою, а також спільними традиціями текстильного ремесла та мистецтва. Отож, зупинимо нашу увагу на деяких відомих міжнародних виставках саме тут.

Одним із найстаріших престижних міжнародних заходів, які традиційно проводяться у Польщі, є фестиваль текстильного мистецтва у м. Ковари,

де здавна було розвинуте текстильне ремесло, існували килимові фабрики й навіть у радянські часи активно проводилися різного роду пленери та мистецькі практики.

Традиція завжди формується людьми, особливо людьми з вродженою душею художника. Фестиваль текстильного мистецтва розвивався поступово, починаючи від невеличкого пленеру у 1970-х рр., який заснувала Е. М. Порадовська-Вершлер випускниця Вроцлавської академії мистецтв, відома сьогодні польська художниця. Захід видався напрочуд вдалим та від 1998 р. отримав назву Міжнародного симпозіуму «Творчий варштат – Ковари», а згодом переріс у справжній міжнародний фестиваль, який охоплює багато навколишніх міст (Вроцлав, Кам'яну Гуру, Єленю Гуру, Карпач та інші) та презентує різні форми популяризації візуального мистецтва (Poradowska-Weszler).

Сьогодні Міжнародний симпозіум це традиція, яка є невіддільною частиною осіннього клімату Коварів. Збірні та персональні виставки, конференції, пленери, лекції, наукові читання, медіапокази усі ці заходи симпозіуму збирають навколо себе численних митців та шанувальників текстилю, репрезентують текстильні твори як нову, експериментальну форму сучасного мистецтва (Poradowska-Weszler).

У фестивалі неодноразово брали участь й українські митці. Зокрема, С. Бурак, З. Шульга, М. та І. Токар, Т. Ядчук-Богомазова, С. Зайченко, Т. Печенюк та інші автори мали нагоду поділитися досвідом та показати свої творчі здобутки.

Крім показу творчих робіт, українські майстри ні знайомили закордонних колег із національними традиціями; зокрема, проводили майстер-класи з малювання писанок та лялькарства, адже питання збереження, розвитку та популяризації національної культури є актуальними завжди.

Польські митці та мистецтвознавці неодноразово відзначали високий професіоналізм та оригінальність творчого мислення українських авторів, які розвивають та бережуть свої традиції й водночас сміливо експериментують з матеріалом, фактурами, кольором. Про досягнення наших художників свідчать численні нагороди та відзнаки, які вони отримали.

Творча практика на симпозіумі в Коварах базується на використанні в основному природних ма-

теріалів волокон та пряжі вовни, льону, целюлози, а також лози, паперу тощо та застосуванні експериментальної мови мистецтва. Атмосфера, яка тут панує, формує своєрідний мікросвіт художників, тому організатори стверджують, що тут народився нестандартний стиль та характер отриманих творів, який називається «коварським».

До речі, особливе місце серед творчих пошуків зайняв черпаний папір, який митці готують з рослин різних гатунків; тут містяться різноманітні фактурні вальори та витончена м'яка колористика.

Кожного року симпозіум проходить під іншим гаслом: «На рубежі століть», «Світло землі», «Безмежність простору і часу», «Дари природи», «Сліди», «Традиція і сучасність», «Вчора, сьогодні, завтра» та інші; завдяки їм заходи, що проводяться під час симпозіуму, є цілеспрямованими й, таким чином, приносять більш суттєвий ефект (Poradowska-Weszler 24–26).

Покази творчого доробку учасників на арт-фестивалях і симпозіумах є надзвичайно важливим чинником розвитку творчої особистості. Завдяки їм зав'язуються не лише особисті контакти, але, насамперед, професійні, тим самим забезпечуючи обмін навичками та ідеями. Це також конфронтація естетичних поглядів і мериторичні дискусії на теми, пов'язані з текстильною практикою. Обговорення широких можливостей використання різних матеріалів і технік надає таким зустрічам насправді інноваційного характеру. Саме тут народжується багато нових ідей, які пізніше учасники привозять в країни, звідки вони походять (Poradowska-Weszler 25).

Творчі виїзди, безперечно, надають кожному художнику нового креативного імпульсу та натхнення до активного експериментування. У декоративних творах авторів, для яких раніше характерним було тяжіння до традиційних класичних технік гобеленового ткання, все частіше простежуються тенденції експериментального «мистецтва волокна». Митці починають звертатися до створення об'ємних та рельєфних композицій абстрактно-асоціативного характеру, наприклад, як у творах Т. Ядчук-Богомазової «Мінор», «Мажор» (Хрущак 40).

Престижною виставкою, огляд якої неможливо оминати, є Міжнародна бієнале лляної художньої

тканини «З Кросна до Кросна», що проходить у польському містечку Кросно. Свою творчість тут регулярно мають нагоду презентувати професійні майстри зі всього світу.

Кросно, як і багато підгірських теренів на півдні Польщі, здавна знане вирощуванням коноплі та льону. У XVI–XVII ст. місто було значним осередком продукції різноманітного типу тканин, відомих від Кракова й аж до Молдавії.

У кінці XIX ст. тут було закладено Крайову школу ткацтва, а лляний промисел успішно розвивався на фабриці «Краснольон» та інших промислових закладах.

На жаль, склалося так, що найбільший заклад лляного виробництва був ліквідований, і це болісно пережили місцеві жителі. Саме пам'ять про давні лляні традиції спонукала представників Музею Ремесла у м. Кросно організувати виставку мистецьких творів, виконаних з льону.

Метою виставки є відновлення і підтримка спільних культурних і мистецьких традицій, пов'язаних переважно із рукоділлям, в якому по різні сторони сучасного кордону велике значення мало ткацтво, вишивка, гаптування тощо (Z krosna do Krosna IV).

Перша едіція виставки «З Кросна до Кросна» відбулася у 2000 р. і спочатку планувалася як одноразова акція, проте ідея заходу була настільки цікавою, що захопила художників не лише з Польщі, а й з цілого світу, незважаючи на те, що відбувається вона поза знаними осередками мистецтва.

Подія набула формату бієнале, а її метою став розвиток зв'язку, який існує між мистецтвом та ремеслом, адже становлять вони єдність. Власне тому характерною рисою виставки є погляд на ремесло з точки зору професійного мистецтва. Згідно з умовами виставки до експозиції можуть зголошуватися лише митці-професіонали, мистецькі твори повинні містити мінімум 75 % льону, а максимальні розміри не перевищувати 60x60x60 см.

Від 2000 р. до кожної наступної едіції зголошувалася все більша кількість митців з усього світу: Австрії, Болгарії, Франції, Японії, Туреччини, Канади, України, Словаччини тощо.

Втішним є той факт, що найбільш чисельною групою митців після поляків, які беруть участь у Бієнале, є українці, що свідчить про велику зацікавленість наших співвітчизників екологічним

природним матеріалом, яким є льон (Z Krosna do Krosna IV, Z Krosna do Krosna V).

Багата фантазія, притаманна художникам В. Дубовик, Т. Лукашевич, З. Шульзі, І. та М. Токар, Г. Кусько, Г. Зубченко, О. Луковській, А. Поповій, Т. Мисковець, Л. Тесленко-Пономаренко, Т. Барабаш, м. Ковінько, Г. Слободян та іншим, дозволяє з такого скромного та простого матеріалу створювати правдиве багатство змістів, форм, барв. Українські майстрині, як і багато інших міжнародних учасників, демонструють різноманітність художньо-технічних, композиційних інтерпретацій, стилів, способів експресії на тему льону.

Художникам притаманне використання натуральної колористики, яку творить природна барва льону. Різні відтінки бежевого, білого, сірого, коричневого бачимо у творах М. Токар («Перші приморозки», «Писанка»), В. Дубовик («Малювання на старому дереві»), Т. Лукашевич («Симфонія лісу») та інших.

Пластичному виразу митців підпорядковуються усілякі засоби, тому автори часто вживають означення «власна техніка», особливо при застосуванні одночасно декількох засобів в одному творі.

Художники практикують формування готових форм із лляної тканини, створення просторових об'єктів із волокна, традиційне гладке та фактурне ткацтво, класичну ручну та машинну вишивку, використовують мереживо, аплікацію, зшивання, фарбування і розписування лляної матерії, експериментальне сполучення її зі склом, мінералами, деревом, дротом та іншими матеріалами.

Так, З. Шульга у композиції «Льон цвіте» використала аплікацію з натуральної лляної тканини різних відтінків, яку доповнила мереживом. Вільні структури переплетень з ниток льону використовує Г. Кусько у творах «Тихе болото», «Срібна дама». Друк на тканині, а також батіковий розпис бачимо у роботах А. Попової «Весняний неспокій» та І. Токар «Вечір».

Різноманітні натуральні волокна та стеблини рослин льону використовують у своїх декоративних композиціях О. Луковська («По дорогах мого життя», «Той, хто живе в льоні»), Т. Мисковець («З життя льону»), З. Шульга («Кольоровий дощ»).

Митці охоплюють широкий тематичний діапазон. Світ природи, близький натурі самого матеріалу: елементи води, землі, символи вогню, повітря, розмаїтість та краса пейзажів, легенди та міфи, сти-

лізовані рослинні мотиви все це бачимо у композиціях художників Л. Квасниці-Амбіцької, Т. Печенюк, м. Ковінько, О. Коваліско та інших.

Спостерігається зацікавлення авторів використанням обрядової, ритуальної символіки, а також фольклорних мотивів. До речі, подібні тенденції притаманні митцям Польщі, Словаччини та Скандинавії.

Декораційна домінанта абстракції, геометрія форм, знаків та символів, а також контрастність кольору властива Т. Лукашевич («Душа Всесвіту», «Великдень. Божа ручка»); фактурність поверхні з клесного волокна використовує Г. Слободян («Ритми зникання», «Крізь вогонь»), обмотування шнурів кольоровими нитками полюбає Т. Ядчук-Богмазова («Поле», «Народження світла»), колажем захоплюється Г. Зубченко («Ляний Еден»).

Необмежена можливість пошуків інспірації в навколишній природі, символіці, легендах та історії вплинула на оригінальний переказ змісту в художніх творах. Митці дивують глядачів почуттям гумору, жартом та бажанням заохочення до розуміння проблем. Кожна робота затримує глядача і закликає до рефлексії та дискусії (Z Krosna do Krosna IV, Z Krosna do Krosna V).

Позитивною рисою бієнале є те, що кожен експозицію Музей Ремесла демонструє в різних містах Польщі та сусідніх прикордонних країнах (Словаччина, Угорщина), що дозволяє художникам, у тому числі й українським, ширше презентувати свою творчість. Це також можливість нових контактів та розвитку лляного екомистецтва. Організатори заходу стверджують, що в такий спосіб вони акцентують на значенні культури й мистецтва як стимулу, який спричиняється до ламання бар'єрів у розвитку народів пограниччя (Z Krosna do Krosna IV, Z Krosna do Krosna V).

Висновки. Підсумовуючи матеріал, доходимо висновку, що сьогодні особливого значення набирає інтеграція художнього текстилю України у європейський простір. Важливу роль у мистецькому процесі відіграє міжнародна співпраця, а саме участь українських авторів у найрізноманітніших міжнародних виставках, симпозіумах тощо. Аналіз художніх заходів в Україні та Польщі, в яких брала участь чисельна група українських авторів текстильників, демонструє важливість міжнародних проєктів. Подібних заходів існує набагато більше, проте неможливо у

межах однієї статті провести ретельний їх аналіз. Це свідчить про те, що тема міжнародної співпраці в ділянці арттекстилю може бути предметом окремого мистецтвознавчого дослідження.

Перспективи використання результатів дослідження. Досліджений у статті матеріал може стати

багатим підґрунтям для дальшого дослідження тенденцій українського арттекстилю та творчості художників, що працюють у цій галузі. Дослідження може бути використане для написання теоретичних праць, а також – курсу лекцій з історії українського та європейського художнього текстилю.

Цитовані праці

Вересневі імпресії. Каталог. Львів: ЛПМ, 2015. Друк.

Історія декоративного мистецтва України. Т. 5. Гол. ред. Г. Скрипник. Київ, 2016. Друк.

Історія українського мистецтва. Т. 5. Гол. ред. Г. Скрипник. Київ, 2007. Друк.

Кара-Васильєва, Тетяна. Нові підходи до історії українського мистецтва XX сторіччя. МІСТ: *Мистецтво, історія, сучасність, теорія* 3 (2006): 145–165. Друк.

Печенюк, Таміла. Шаліли, шаліємо, чи будемо шаліти далі? *Студії мистецтвознавчі* 1 (25) (2009): 100–106. Друк.

Скіфія. Міжнародна виставка текстилю. Херсон: [Б. в.], 1996. Друк.

Хрущак, М. Експресія несподіваних емоцій. *Образотворче мистецтво* 2 (2004): 40–41. Друк.

Чегусова, Зоя. *Декоративне мистецтво України кінця XX сторіччя. 200 імен: Каталог.* Київ: Атлант ЮЕМСі, 2002. Друк.

Huml, Irena. *Współczesna tkanina polska.* Warszawa: Arkady, 1989. Print.

Owidzka, Jolanta. *Tkanina i przestrzeń. Katalog.* Warszawa, 2006. Print.

Phillips, B. *Tapestry.* London: Phaidon Press, 1994. Print.

Poradowska-Weszler, E. M. *XL lat sztuki włókna w Kowarach.* Wrocław: Grafikon, 2013. Print.

Richards, A. *Weaving Textiles That Shape Themselves.* London: Crowood Press, 2012. Print.

Russell, C. K. *Fiber Art Today.* Atglen: Schiffer, 2011. Print.

Z Krosna do Krosna IV. Międzynarodowe Biennale Artystycznej Tkaniny Lnianej. Katalog. Krosno: Muzeum rzemiosła w Krosnie, 2006. Print.

Z Krosna do Krosna V. Międzynarodowe Biennale Artystycznej Tkaniny Lnianej. Katalog. Krosno: Muzeum rzemiosła w Krosnie, 2008. Print.

References

Veresnevi impresiji. Katalogh. Ljviv: LPM, 2015. Druk.

Istorija dekoratyvnogho mystectva Ukrajiny. T. 5. Ghol. Red. Gh. Skrypnyk. Kyjiv, 2016. Druk.

Istorija ukrajinsjkogho mystectva. T. 5. Ghol. Red. Gh. Skrypnyk. Kyjiv, 2007. Druk.

Kara-Vasyljeva, Tetjana. Novi pidkhody do istoriji ukrajinsjkogho mystectva XX storichchja. MIST: *Mystectvo, istorija, suchasnistj, teorija* 3 (2006): 145–165. Druk.

Pechenjuk, Tamila. Shalily, shalijemo, chy budemo shality dali? *Studiji mystectvoznachchi* 1 (25) (2009): 100–106. Druk.

Skifija. Mizhnarodna vystavka tekstylju. Kherson: [B. v.], 1996. Druk.

Khrushhak, M. Ekspresija nespodivanykh emocij. *Obrazotvorche mystectvo* 2 (2004): 40–41. Druk.

Cheghusova, Zoja. *Dekoratyvne mystectvo Ukrajiny kincja XX storichchja. 200 imen: Katalogh.* Kyjiv: Atlant JuEmSi, 2002. Druk.

Huml, Irena. *Współczesna tkanina polska.* Warszawa: Arkady, 1989. Print.

Owidzka, Jolanta. *Tkanina i przestrzeń. Katalog.* Warszawa, 2006. Print.

Phillips, B. *Tapestry.* London: Phaidon Press, 1994. Print.

Poradowska-Weszler, E. M. *XL lat sztuki włókna w Kowarach.* Wrocław: Grafikon, 2013. Print.

Richards, A. *Weaving Textiles That Shape Themselves.* London: Crowood Press, 2012. Print.

Russell, C. K. Fiber Art Today. Atglen: Schiffer, 2011. Print.

Z Krosna do Krosna. IV Międzynarodowe Biennale Artystycznej Tkaniny Lnianej. Katalog. Krosno: Muzeum rzemiosła w Krosnie, 2006. Print.

Z Krosna do Krosna. V Międzynarodowe Biennale Artystycznej Tkaniny Lnianej. Katalog. Krosno: Muzeum rzemiosła w Krosnie, 2008. Print.

Подано до редакції 10.11.2018

Рецензенти:

Цимбалюк О. – кандидат мистецтвознавства, доцент;

Денисюк О. Ю. – кандидат мистецтвознавства, доцент.